

Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad

- Dansk Numismatisk Forening • Føroya Myntsavnarafelag • Myntsafnarafélag Íslands •
- Norsk Numismatisk Forening • Numismatiska Föreningen i Åbo • Skånes Numismatiska Förening •
- Nationalmuseets Myntkabinett • Den kgl. Mønt- og Medaillesamling • Kungl. Myntkabinettet •
- Lunds Universitets Historiska Museum • Myntkabinettet, Universitetet i Oslo •
- Suomen Numismaattinen Yhdistys • Svenska Numismatiska Föreningen •
- Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger • NTNU Vitenskapsmuseet •
- Uppsala universitets myntkabinett • Numismatiska Forskningsgruppen •
- Myntsafn Seðlabanka og Þjóðminjasafns •

*Spændende nyt fra
en ødekirke på Djursland*

*1300-talsskat fra
Stenmose ved Viborg*

Nr. 4 • Oktober 2023

Oslo *M*yntgalleri

**MYNTER • MEDALJER • SEDLER
KJØP • SALG • AUKSJONER**

OSLO:

Elisenbergveien 35, 0265 Oslo
Postboks 1403 Vika, 0115 Oslo
Tel.: 22 41 60 00

E-mail: kontakt@oslomyntgalleri.no

BERGEN:

Tel.: 95 17 53 70

E-mail: oyvind@oslomyntgalleri.no

HAUGESUND:

Øvregata 226, 5525 Haugesund
Postboks 4043, 5506 Haugesund
Tel.: 90 88 77 66

E-mail: eirik@oslomyntgalleri.no

www.oslomyntgalleri.no

Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad

Nordisk Numismatisk Union Medlemsblad er udgivet siden 1936 af Nordisk Numismatisk Union. Udkommer i 2023 med fire numre: januar, marts, september og oktober.

Ikke medlemmer kan tegne abonnement ved henvendelse til Dansk Numismatisk Forening: John Lind – johnlind59@gmail.com

Redaktion:

Hovedredaktør:

Jens Christian Moesgaard
jens.christian.moesgaard@ark.su.se

Ansvarlig over for presseloven:

Formand for Dansk Numismatisk Forening, Michael Wagner Christiansen.

Lokalredaktioner:

Møntkabinetterne i de enkelte lande

Norge:

Håkon Roland,
hakon.roland@khm.uio.no

Island:

Vakant

Sverige:

Cecilia von Heijne
Cecilia.vonHeijne@shm.se

Finland:

Frida Ehrnsten,
frida.ehrnsten@kansallismuseo.fi

Danmark:

Line Bjerg, line.bjerg@natmus.dk

Annonceredaktion:

Preben Nielsen
Galionsvej 12, 2. th. · DK-1437 København K
Tlf. (dag) + 45 20 20 78 16
preben.nielsen@youmail.dk

**Eftertryk af artikler med videre kun
med forfatterens tilladelse og kun med
angivelse af kilden.**

Afleveret fra trykkeriet i uge 40
Dystan & Rosenberg ApS.

ISSN 0025-8539

INDHOLD

Artikler

Thomas Guntzelnick Poulsen
**Spændende nyt fra en ødekirke
på Djursland 101**

Rasmus Holst Nielsen
1300-talsskat fra Stenmose ved Viborg 108

Foreningsliv – i Norden

Finn Erhard Johannessen
**Svenska numismatiska föreningens 150-års
jubileum, 20.–21. maj 2023 123**

Numismatisk litteratur

Svante Fischer och Jens Christian Moesgaard
**Stockholm Studies in Late Roman
and Early Byzantine Solidus Coinage . 124**

Personalia

Peter Ilisch 1947-2023 125

MØNTAUKTIONER

Dit jyske alternativ når du skal købe og sælge
Vi afholder 2 årlige møntauktioner, forår og efterår
Kontakt os for salg af enkeltmønter, samlinger og gl. sedler

Vore traditionelle auktioner indeholder altid mange
spændende ting, moderne møbler, smykker, kunst m.m.

Se vor hjemmeside www.ho-auk.dk for næste auktionsdato

HOLSTEBRO AUKTIONER

Stationsvej 76, 7500 Holstebro, Tlf. 97 40 11 11

www.ho-auk.dk

Spændende nyt fra en ødekirke på Djursland

Af Thomas Guntzelnick Poulsen

Det gamle Randers Amt er rig på ødekirker. En meget stor del af disse er koncentreret i området mellem Randers- og Mariager Fjord, hvor der alene er kendskab til 18 ødekirker. Sammen med Midtjylland omkring Hærvejen udgør dette område den største koncentration af ødekirker i landet.¹ Mængden af ødekirker på Djursland er noget mindre, men der er dog her også kendskab til i alt 11 ødekirker.² Det vides ikke med sikkerhed, hvad der ligger til grund for hver enkelt kirkenedlæggelse, men en stor del af nedlæggelserne har formodentlig deres baggrund i krisen omkring midten af 1300-tallet, hvor pest og misvækst plagede landet. Derudover er en del også blevet nedlagt efter reformationen.

Kun et fåtal af disse mange ødekirker er undersøgt arkæologisk. Hovedparten af kendskabet til ødekirkerne stammer fra Herredsberejsningerne fra slutningen af 1800-tallet. Det er forbundet med store omkostninger at undersøge en ødekirke. Ofte vil den tilhørende kirkegård rumme store mængder begravelser, som var tilfældet ved Museum Østjyllands undersøgelse af ødekirken ved Tjærby, hvilket yderligere øger udgifterne forbundet med en undersøgelse.³ I numismatiske kredse er kirker bedst kendt for de mange mønter, der kommer for dagen, når jordlagene under kirkernes gulve bliver undersøgt. Dette bør af gode grunde også gælde for ødekirkerne. Mange ødekirker er i dag ikke fredede, og de forladte tomter giver derfor mulighed for afsøgninger med metaldetektor.

Museum Østjyllands arkæologiske ansvarsområde dækker i dag det tidligere Randers Amt. Museet er heldig at have en meget stor og engageret gruppe af detektorførere. Der kan være en smule udskiftning, men omkring 40 lægger hvert år turen forbi museet med fund fra markerne i museets ansvarsområde, og mængde af fund, der videresendes til Nationalmuseet til danefævvurdering, har ligeledes ligget nogenlunde stabilt på omkring 1000 om året. Sidste år var dog noget uden for normalen, idet ikke mindre end 99 detektorførere afleverede fund til museet. Dette skyldes formodentlig en kombination af et par store detektortræf med deltagere fra hele landet samt Covid-hjemsendelserne, der nok har inspireret mange til at tage en tur ud i det dejlige vejr og prøve detektorhobbyen af.

Museet har igennem årene etableret et fortrinligt samarbejde med de mange detektorførere, og alle fund bliver således registreret med GPS og afleveret til museet. Detektorførerne i Museum Østjyllands ansvarsområde har også taget meget godt imod den nye registreringsplatform DIME, der har gjort registreringskvaliteten endnu højere og samtidig været en stor hjælp for museet i forbindelse med behandlingen af de mange fund.

Detektorfører i dag er oftest meget velorienterede om, hvilke lokaliteter der giver mange gode fund, og computere og generel vidensdeling i miljøet har her været en stor hjælp. Der er således i dag mange, der anvender både luftfotos og orientere sig imod højbonitetsområder, når de

1 Bjerregaard, 2003, s. 47-48.

2 Engberg, 2018, s. 446-449 og 578-583.

3 Hyldegård, 2016.

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

skal udvælge marker til afsøgning. Tidligt har områder omkring de middelalderlige kirker været yndede mål for afsøgningerne, og hertil burde ødekirker forventeligt også høre.

Til trods for det store antal detektorførere og ødekirker i museets ansvarsområde er fund fra ødekirker dog kun noget, der sjældent optræder i det indleverede materiale. Faktisk har kun en enkelt ødekirke, Klattrup ved Havndal, kastet en større mængde møntfund af sig.⁴ I alt 84 mønter er det blevet til, og disse er karakteriseret ved at være langt bedre bevaret end normalt. Det betyder, at en større mængde hulpenninge samt flere Valdemar Sejr mønter er fundet, tillige med borgerkrigsmønter og kobbersterling i god stand. Fundene fra Klattrup viser således, at ødekirker ikke alene rummer mange møntfund, men at disse også generelt er bedre bevaret end dem der findes på åben mark.

Ud over Havndal er der dog kun indleveret få mønter fra et par af områdets mange ødekirker. Dette må give grund til undren, idet vore middelalderlige kirker igennem årene, men navnlig i midten af de tyvende århundreder, har stået for en stor del af tilvæksten af nye møntfund.⁵ Denne tilvækst er kommet som følge af restaureringer af de stående kirker, men et tilsvarende materiale burde forventeligt kunne tilvejebringes ved detektorafsøgning af ødekirkerne, der i mange tilfælde ikke er fredede og derfor tilgængelige for detektorførerne. Afsøgninger af ødekirke tomter i andre dele af landet har også vist, ligesom Klattrup Kirke, at det er muligt at finde større mængde middelalderlige mønter her.⁶ En hurtig rundspørge i detektormiljøet viser dog, at ødekirker her har et noget blakket rygte. Den generelle holdning er, at det ikke kan betale sig at gå på dem, hvilket flere samtaletårde på Facebooksiden Detektor Danmark bekræfter.

Udfordringen for detektorførerne er, at der udover mønter naturligvis også findes et meget stort metalmateriale af varierende karakter ved ødekirkerne, hvilket gør det svært at udskille mønterne. Forstyrrelserne kan forstærkes yderligere af tegl og sten fra kirken, da disse ofte også kan give signal på en metaldetektor. Billedet bekræftes fra udgravninger i kirkerne,

Mønterne er vist ca. 200%

hvor der ved harpning af den opgravede jord findes mange genstande som søm og knapper udover naturligvis mønter. Faktisk er det den store mængde hverdagsgenstande uden værdi, der oprindeligt blev brugt som et af argumenterne for, at mønter fundet i kirkegulvene ikke nødvendigvis var udtryk for ofringer, men derimod tegn på almindelig tab.⁷ Da der i store træk er en tendens til, at detektorførere vender tilbage til de lokaliteter, der kaster fund af sig, bliver ødekirker derfor også langt hen ad vejen fravalgt, idet de ikke betragtes som attraktive pladser. Som en af museets meget dygtige detektorførere udtalte: *“det er en hel anden type plads at gå på”*.

På denne baggrund var det derfor glædeligt, da der for nyligt blev indleveret en lille håndfuld fund fra ødekirken ved Ramten, der ligger omkring 15 km vest for Grenaa. Ødekirken er kendt som Skt. Anna Kapel, og på ældre kort kaldes agrene omkring ødekirken for Skt. Anna Agre. Sten fra kirken vides at indgå i flere bygninger i området. Fra en undersøgelse i 1863 anføres skibets længde til 10,5 m. og koret til 4 m. Kirkens kendes ikke fra skriftlige kilder, hvorfor hverken anlæggelsestidspunkt eller nedlæggelse er kendt. Den antages at være nedlagt kort efter reformationen.⁸ Ødekirken er ikke tidligere blevet afsøgt med metaldetektor. Der er blevet gået på matriklen syd for ødekirken, hvor der også er blevet fundet en snes middelaldermønter, men alle så langt fra ødekirketomten, at de ikke kan være relateret til den.⁹

Fundene, der indleveredes i marts 2023, bestod af fire mønter fundet på selve ødekirkens tomt, der endnu tydeligt kan erkendes i overfladen ved oppløjede sten. Fundet består af følgende mønter:

- Hbg. Knud VI, Slesvig 24/Galster, Grenå 11: Adv. Kongebuste i front, sværd på højre side, dog kun parerstang tydelig. Scepter på venstre side ødelagt af kantskade. Rev. Fane med fire prikker mellem blomst eller fire prikker, på hver side en korsstav. Det hele står på en bue. Lille kantskade, 0,29 g (figur 1).
- Galster, Grenå 7: Adv. Kongeansigt med prikker på hver side, svært at vurdere hvor mange. Rev. Dobbeltkors med fire prikker i hver korsvinkel. 0,25 g (figur 2).
- Hbg. Valdemar Sej, Ribe 42b: Adv. Ringe mellem og på hver side af de to II'er. Sværere at vurdere, hvor mange der er over og under. Rev. En enkelt prik i nederste højre korsvinkel. 1,12 g (figur 3).
- MB 166 Erik Klipping, Roskilde: Adv. Hjul med prikker mellem egerne. Rev. Kors med halvmåne med ring i hver korsvinkel. Spor af dobbeltpræg, 0,82 g (figur 4).

Med undtagelse af kantskaden på den første af mønterne er alle fire mønter i god stand og med tydeligt præg. Umiddelbart er det interessant, at de fire mønter er lidt ældre end hvad der typisk ses i detektorfundmaterialet. Der findes naturligvis en del af Valdemars Sejrs såkaldte rigsmønt Hbg. 42b og det samme gælder for Erik Klippings mønter generelt, men hvad Hbg. 42b angår, så udgør de detektorfundne mønter af denne

4 Sagen er hos Museum Østjyllands registeret som MOE 00717 Klattrup Ødekirke. I det nationale registreringsdatabase Fund og fortidsminder har sagen stednummer 140409-32. På Den kgl. Mønt- og Medaillesamling har den flere FP-numre, da der er flere findere på sagen.

5 Lindahl, 1963, Bendixen, 1972, Rensbro 2007.

6 Moesgaard, 2018.

7 Klackenberg, 1992, s. 35-37.

8 Engberg, 2018, s. 448.

9 Sagen er hos Museum Østjyllands registeret som MOE 00684 Ramten Øst. I det nationale registreringsdatabase Fund og fortidsminder har sagen stednummer 140119-306. På Den kgl. Mønt- og Medaillesamling har den flere FP-numre.

type under en tredjedel af de samlede enkeltfundsmønter af typen.¹⁰ På samme måde udgør Erik Klippings mønter også kun en lille del af det ellers meget store antal borgerkrigsmønter, der findes med metaldetektor. Herudover er Roskilde MB 166 mønten fra Erik Klipping også lidt af en sjældenhed. Ifølge hjemmesiden Dansk Mønt kendes den kun i et eksemplar fra skattefundet i Algade, Nykøbing Sjælland (DMS 105), to eksemplarer fra Skafterup II skatten (Grinder-Hansen 1998) og tre eksemplarer fra Tårnborg, hvilket ikke er meget for en borgerkrigsmønt.

Særligt interessant for forfatteren til denne artikel er dog de to andre mønter, der begge er kendt fra den store møntskat fundet i Aagade i Grenaa i 1910.¹¹ Sammen med Valdemar Sejrs rigsmønt indgår de begge i den ph.d.-afhandling, som forfatteren forsvarede i 2021 og som netop er udkommet i *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie* bind 2019 og 2020.¹² Som en del af den publicerede afhandling indgår en opdatering af møntrækken for mønterne for perioden 1134-1241. Denne opdaterede møntrække ligger i direkte forlængelse af den opdatering, af mønterne for perioden 1074-1134, som forfatteren udgav i 2016.¹³ Denne opdaterede møntrække for den samlede periode 1074-1241 udgør grundstammen i afhandlingens analysearbejde. Udover at præsentere de mange nye mønttyper, der er tilkommet, siden Haubergs hovedværker dækkende perioden udkom i henholdsvis 1900 og 1906, gives flere af Haubergs geografiske mønttilskrivninger baseret på fundspredning også en opdatering. Haubergs metode til mønttilskrivning er fortsat anvendt, men med udgangspunkt i et langt større enkeltfundsmateriale, end da Hauberg skrev. Det betyder, at flere mønttypers mønttilskrivning er blevet ændret, samt at denne nu i langt mindre grad, end da Hauberg skrev, har måtte bruge stilistiske træk i tilskrivningsarbejdet.

Mens Valdemars Sejrs rigsmønt er fundet i så store antal, at et enkelt fund ikke vil ændre på fundspredningsmønstret, er sagen en ganske anden for de to andre fund. Hbg. Knud VI, Slesvig 24/Galster, Grenå 11 (i den opdaterede møntrække benævnt JY81) er udelukkende registret i tre tilfælde. Henholdsvis ved 12 eksemplarer i Grenå-skatten (DMS 66), et eksemplar fundet ved Viborg Domkirke (Hauberg 1906, s. 22 nr. 56)¹⁴ og et eksemplar fra en udgravning ved Korning Kirke i Vejle Amt (FP5628). Mønten kendes også i ét enkelt eksemplar fra Bokelfundet fra Niedersachsen.¹⁵ Hauberg henførte mønten til Slesvig ud fra stilistiske træk. Den nuværende fundspredning giver ikke et entydigt billede i forhold til en henførelse til enten Slesvig, Ribe eller Nørrejylland, og navnlig ikke hvis Bokelfundet inddrages. Af samme årsag er mønten også kun henført til Jylland i den opdaterede møntrække. Med fundet fra Ramten synes pilen dog at peger mere på Nørrejylland, med to enkeltfund og ét skattefund fra denne region. Der er fortsat ikke tale om noget entydigt billede, men det er tvivlsomt, hvor meget vægt fundet fra Niedersachsen bør tillægges i forhold til fundspredning. I en periode med ofte ganske få fund pr. mønttype, er tre fund mod ét ganske overbevisende, og mønter bør derfor nok i stedet henføres til Nørrejylland, hvilket den også var blevet, hvis fundet fra Ramten var kommet ind noget tidligere.

Dette er i endnu højere grad tilfældet med Galster, Grenå 7 mønten (i den opdaterede møntrække benævnt JY56). Denne mønt var indtil fundet fra Ramten udelukkende kendt fra Grenå-skatten, hvor den optræder i tre eksemplarer. Med det udgangspunkt kan der ikke engang tales om fundspredning. Af samme årsag var det også nødvendigt at se på andre kriterier. Mønten blev følgelig i den opdaterede møntrække tilskrevet Ribe, ud fra det dobbelte bagsidekors med motiver i korsvinklerne, der

kendes fra andre mønttype, hvis fundspredning mere overbevisende tilskriver dem til Ribe. Denne vurdering må dog set i lyset af fundet fra Ramten tages op til revurdering. Hvis en mønttype kendes i både et skatfund og et enkeltfund fra samme landsdel, og indskrift eller andet ikke overbevisende peger i anden retning, vil typen indtil andre fund måtte dukke op tilskrives denne region. Møntypen JY56 bør følgelig henføres til Nørrejylland ud fra den nye fundsituation.

Selvom de nye møntfund fra Ramten ikke giver grund til, at undertegnedes afhandling straks skal trækkes tilbage og skrives om, så viser de, hvor vigtigt det er, at møntrækkerne fortløbende opdateres i forhold til den indkommende fundmængde, samt hvor påpasselig man skal være med alt for blindt at stole på dem. Dette er langt fra noget nyt og har til alle tider være tilfældet. Hauberg var selv den første til at påpege det i sine værker.

“Her er, som sagt, Uklarhed paa en stor Mængde Punkter, hvor der har maattet træffes en Afgørelse paa Grundlag af det nuværende, ofte mangelfulde Materiale, og derfor efter et Skjøn, om hvis Rigtighed Eftertiden vil kunne dømme”.

Hauberg, 1900, s. 187

“Men heraf følger, at Undersøgelsens Resultater ofte maa komme til at bero paa et Skjøn, paa den personlige Bedømmelse af de Oplysninger, som Mynterne yde med Hensyn til deres Rækkeforhold. Senere Tider ville sandsynligvis paa flere, muligvis paa adskillige Punkter gennem nye Fund naa til en anden Opfattelse af Myntrækkerens Udvikling end den i det følgende antagne”.

Hauberg, 1906, s. 28

For Haubergs vedkommende blev dette lysende klart ved fundet af den meget stor møntskat i Grenå kun fire år, efter hans værk om perioden 1146-1241 var kommet på gaden. I skatten lå ikke mindre end 26 nye, ikke tidligere kendte jyske typer, og en revision af Haubergs jyske møntrække var følgelig nødvendig næsten samtidig med, at den var blevet publiceret. Trods Galsters publicering af Grenåfundet,¹⁶ har Haubergs arbejde fået lov til at fungere som hovedværker i mere end 100 år til trods for, at der efterfølgende også kom mange nye mønttyper for dagen, navnlig ved kirkegulvsundersøgelserne i anden halvdel af 1900-tallet. De fleste er præsenteret i oversigtsartikler eller kortfattede årsberetninger i *NNÅ*, men flere er aldrig blevet beskrevet. Den i afhandlingen opdaterede møntrække er på ingen måde tænkt som den nye endegyldige møntrække. Det er et arbejdsredskab, der muliggjorde analysearbejdet med periodens mønter. Derudover er det tænkt som en platform til at præsentere de mange nytilkomne mønttyper samlet samt at give bud på revideringer af nogle af Haubergs tolkninger.

Selvom mønterne fra Ramten på ingen måde kan sammenlignes med Grenå-skatten, så viser de to nye fund dog, hvor vigtigt det er ikke at nøjes med ét opslagsværk. I dag står metaldetektorfund næsten udelukkende for tilvæksten af møntfund. Disse mønter fra markerne er ofte betydelig

10 Poulsen, 2023, s. 184-202.

11 Galster, 1931.

12 Poulsen, 2023a, 2023b.

13 Poulsen, 2016.

14 Mønten er ikke blevet skrevet i MS protokol. Den er efterfølgende ved en fejl angivet som FP 403 = GP 759, som er en anden mønt fundet i domkirken i 1877. Moesgaard, 2019, s. 51.

15 Meier, 1932, nr. 413.

16 Galster 1931.

mere slidte, end hvad man ser i skattefund eller kirkegulve. Af samme årsag er tilvæksten af nye mønttyper også faldet betragteligt i takt med, at kirkegulvsundersøgelser er blevet en sjældenhed, idet mønterne ofte er for slidte til, at nye typer kan erkendes. Dette betyder dog langt fra, at metaldetektorerne ikke har nogen plads i kronologiske og geografiske møntstudier. Tværtimod. Detektorens helt store styrke er, at den takket være sin store popularitet kommer rundt i hele landet. Der kommer ikke nødvendigvis mange nye ukendte typer ud af detektorfundene, men til gengæld bliver det geografiske billede langt tydeligere og mere sikkert funderet med den store spredning i fundtilvæksten. Det betyder, som eksemplificeret med møntfundene fra Ramten, at mønttilskrivning fortsat vil kunne revideres i takt med, at fundmængden stiger. Databaser som DIME udgør her et fantastisk værktøj til hurtigt at videreformidle den viden, der akkumuleres fra detektorførernes store arbejde, og det er i dag langt lettere for en forsker hurtigt og enkelt at tilgå ny materiale og præsentere nytolkninger af det eksisterende.

Litteratur

- Bendixen, Kirsten 1972: Middelaldermønter i de sidste 10 års danske kirkefund. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1972, s. 49-70.
- Bjerregaard, Mikael Mandø 2003: Ødekirker på Randersejnen. *Kulturhistorisk Museum Randers Årbog* 2003, s. 47-57.
- DMS = Jensen m.fl. 1992.
- Engberg, Nils 2018: *Danmarks døde kirker. Middelalderens nedlagte kirker*. Syddansk Universitets forlag.
- Galster, Georg 1931: Møntfundet fra Grenaa og de jyske penninge fra tiden 1146-1234. *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie* 1931, s. 207-264.
- Grinder-Hansen, Keld 1998: Skafterup-skatten – en møntskat fra ca. 1290. *Liv og Levn* 12, Næstved Museum, s. 22-27.
- Hauberg, P. 1885: Danmarks Myntvæsen og Mynter i tidsrummet 1241-1377. *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie* 1884, s. 217-374.
- Hauberg, P. 1900: *Myntforhold og Udmyntninger i Danmark indtil 1146*. København.
- Hauberg, P. 1906: *Danmarks Myntvæsen i Tidsrummet 1146-1241*. København.
- Hyldgård, Inger Marie 2016: *Tjærby Ødekirke og kirkegård*. Aarhus Universitetsforlag.
- Jensen, Jørgen Steen, Kirsten Bendixen, Niels Knud Liebgott og Fritze Lindahl under medvirke af Keld Grinder-Hansen og Gert Posselt 1992: *Danmarks Middelalderlige Skattefund, c.1050-c.1241*, bd. 1. København, Det Kgl. Nordiske Oldskriftselskab.
- Klackenberg, Henrik 1992: *Moneta Nostra. Monetarisering i medeltidens Sverige*. Lund.
- Lindahl, Fritze 1963: Valdemarernes mønter, især Anno Domini MCCXXIII-mønten, belyst ved løsfund fra kirkerne. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1963, s. 50-60.
- Meier, Ortwin 1932: *Der Brakteatenfund von Bokel*. Hannover.
- Moesgaard, Jens Christian 2018: Reconstructing the context of metal detector finds from top soil. A case study of the redundant/abandoned churches of Oldrup and Uld, Jutland, Denmark. *The Journal of Archaeological Numismatics*, Volume 8 – 2018, s. 175-206.
- Moesgaard, Jens Christian 2019: Dannebrogsmønten og andre mønter med faner. *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 2019/2, s. 47-52.
- Poulsen, Thomas Guntzelnick 2016: De danske udmøntninger under Svend Estridsens sønner 1074-1134. *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie* 2015, s. 117-221.
- Poulsen, Thomas Guntzelnick 2023a: Mønt og magt – Danmarks monetarisering 1074-1241. Tekst og bilag. *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie* 2019.
- Poulsen, Thomas Guntzelnick 2023b: Mønt og magt – Danmarks monetarisering 1074-1241. Katalog for perioden 1134-1241. *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie* 2020.
- Rensbro, Henriette 2007: *Spor i Kirkegulve: De sidste 50 års arkæologiske undersøgelser i kirkegulve som kilde til sognekirkernes indretning og brug i middelalder og renaissance*. Ph.d. Afhandling ved Afdeling for Middelalder- og Renæssancearkæologi, Institut for Arkæologi, Antropologi og Lingvistik, Aarhus Universitet.

MØNT BØRS 2023

Mange mønt-
handlere og
gratis P om
søndagen i Kbh.

**Stor overskuelig møntbørs
på Scandic Hotel Copenhagen**

Søndag 29. oktober kl.10-16

Vester Søgade – tæt på Vesterport Station og Hovedbanegården. Entre 80,-

Pilegaard Mønter & Bøger

ETABLERET 1963

Algade 65 • DK-9000 Aalborg • tlf. +45 98 139 000 • pi@stofanet.dk

Mønter: www.pilegaard-coins.dk • Bøger: www.antikvar.dk/pilegaard

1300-talsskat fra Stenmose ved Viborg¹

Af Rasmus Holst Nielsen

Fundhistorie

Den 3. januar 2021 fandt detektorfører Sidse Stephensen 13 penninge på en mark uden for Sønder Rind, og hendes metaldetektor viste udslag for flere mønter fortsat i jorden. Hun udviste rettidig omhu og god detektorskik og kontaktede straks lokalmuseet, Viborg Museum. Dagen efter, den 4. januar, besøgte Viborg Museum marken og til lod Stephensen samt kolleger fra Midtjysk Detektorforening at fortsætte afsøgningen i den kommende periode. Fundne genstande blev af detektorførerne markeret, og Viborg Museum ankom med jævne mellemrum til marken for at måle alle markerede fund med realtids kinematisk positionerings GPS (RTK GPS) med en nøjagtighedsgrad ned til 2,5 cm. Arbejdet fortsatte som beskrevet over tre måneder, og mere end 3000 mønter blev målt ind.

Viborg Museum fik herefter en udgravningsbevilling fra Slots og Kulturstyrelsen (SLKS) og påbegyndte en udgravning den 9. april 2021. Cirka 200 m² blev udvalgt og undersøgt systematisk i pløjelaget af Viborg Museum og de frivillige fra Midtjysk Detektorforening. Fundspredningen antydede, at særligt 25 m² var interessante at se nærmere på. Her fandt man bunden af et lerkar samt 614 mønter *in situ*. Desværre havde pløjning spredt og ødelagt resten af karret. Der blev ikke fundet spor af bebyggelse. De udgravede genstande blev behandlet af Viborg Museum og efterfølgende sendt til Nationalmuseet i sommeren 2021.

Beholder

Som forklaret ovenfor blev møntskatten deponeret i et lille lerkar, hvoraf kun bunden blev fundet *in situ*. Foruden bunden blev der fundet 13 sideskår af Viborg Museum registreret som *"muligvis en del af karret, som skatten var nedlagt i"*.² Lerkarret var af tyndt gods og uden karakteristiske elementer. Det var desuden meget dårligt bevaret, og selvom det blev optaget med jord i præparat og udgravet i Viborg Museums værksted, smuldrede det og kunne ikke bevares.

Mønter

Stenmoseskatten består af 6686 penninge.³ Der er sidenhen lavet undersøgelser af området, hvor yderligere mønter, antageligvis også fra Stenmoseskatten, er fundet. Disse er ikke færdigbehandlet og er ikke inkluderet i denne publikation. Det er kendetegnende for borgerkrigsmønter, at de er den hyppigst fundne møntgruppe i Danmark for både enkeltfund og skattefund. Alene indtil 1980'erne var der gjort mere end 70 skattefund indeholdende cirka 154.000 mønter, hvoraf de fleste er danske penninge fra perioden cirka 1241-1380, de såkaldte borgerkrigsmønter.⁴ Af enkeltfund blev der alene i perioden 2015-2016 registreret 1410 borgerkrigsmønter.⁵ Mønterne i perioden havde overordnet svingende værdi, og selvom de allerede i midten af 1200-tallet var lavet af en legering af sølv og kobber, faldt sølvindholdet drastisk indtil 1330'erne. Dette illustreres særligt i forholdet mellem 1 mark sølv og 1 mark penge i perioden, som faldt fra

1:3 i 1260'erne til 1:10 før møntvæsenets sammenbrud i 1330'erne.⁶ Op mod 600 typer fra cirka 10 møntsteder er kendt, om end antallet afhænger af, hvilken typologiske inddeling man benytter.

De enkelte typer kan være ganske svære at fortolke, da mønterne sjældent indeholder indskrift eller portræt, hvorfor henførelse til bestemte møntherrer og datering kan være problematisk. Numismatikere har dog én fordel i bestemmelsesarbejdet, da Danmark havde et etableret landsdelsmøntsystem i perioden. Det var således ikke tilladt at bringe mønter fra andre landsdele med sig. En hypotese lyder, at man skulle veksle på udvalgte lokaliteter, eksempelvis Tårnborgh ved Korsør Nor, hvor kongens folk stod for veksling mellem landsdelsmønterne.⁷ Dette gav møntherres kontrol over pengestrømmen samt indtjening via vekselvirksomhed. Man ser dette system afspejlet i fundene, da fund i ét område typisk indeholder langt flest mønter fra samme landsdel.⁸

En anden måde møntherren kunne skaffe indtægt, var via det såkaldte *renovatio monetæ*-system, hvor mønter blev gjort ugyldige og skulle omveksles typisk til nyslåede mønter. Her kunne møntherren både kræve gebyr og samtidig lade mønterne omsmelte med lavere sølvindhold, således der kunne slås flere mønter end det indleverede

Figur 1. Et udvalg af mønterne samt en mønt fra skatten.
VSM 10800x6629, DIME 106704.

1 Fund og Fortidsminder 130711-190. Sønder Rind sogn, Middelsom herred, Viborg amt. Fundprotokol (FP) 17000. Viborg Stiftsmuseum (VSM) 10800. SLKS j.nr.: 21/03422.

2 Bund: x5175, sideskår: x4750-4753, 5070, 5392, 5952, 6621, 6622. Kielsen 2021, 21-235 (fundliste).

3 Dette tal afviger fra det originalt oplyste tal, da vi ikke tæller antal genstande, men antal mønter. En mønttut kan således repræsentere flere mønter.

4 Begrebet 'borgerkrigsmønter' vil generelt blive brugt igennem artiklen, selvom de ikke i sin essens er præcist. Med begrebet menes danske penninge fra perioden cirka 1241-1380.

5 Horsnæs, Moesgaard & Märcher 2018, 293-294. Se note 7, Horsnæs, Moesgaard & Märcher 2018, 352 for information om udeladte skatte.

6 1 mark sølv = 233,28g (Kølnsk) eller 218,7g (Sjællandsk). Horsnæs, Moesgaard & Märcher 2018, 297.

7 Grønder-Hansen 2000, 217ff.

8 Horsnæs, Moesgaard & Märcher 2018, 309-311.

9 Horsnæs, Moesgaard & Märcher 2018, 27.

antal.⁹ Borgerkrigsmønter er en evigt voksende fundgruppe, som stadig indeholder en masse ubesvarede spørgsmål.¹⁰

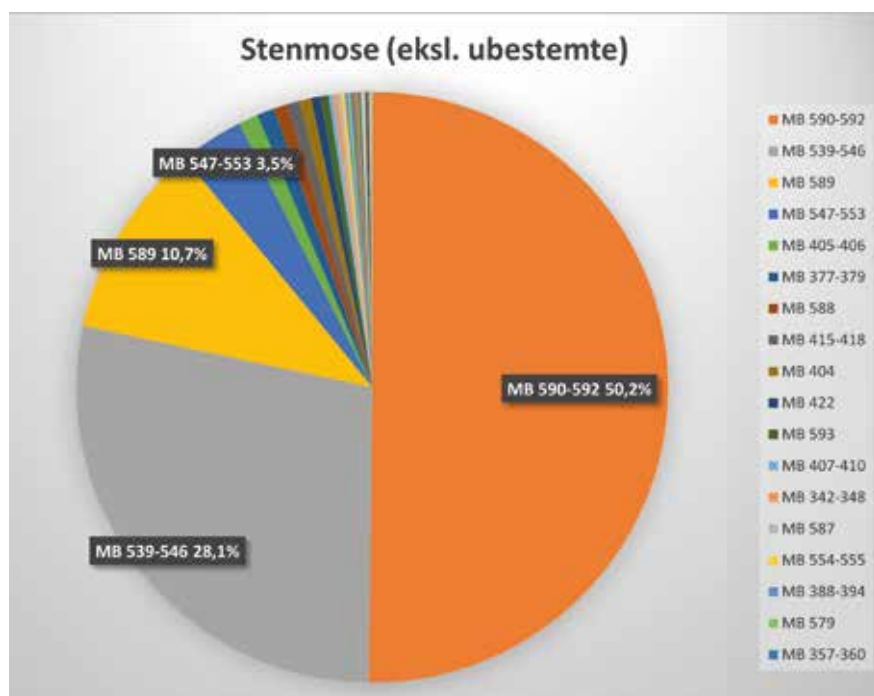
Jordfundne borgerkrigsmønter er generelt ikke velbevarede. Grundet deres relativt lave sølvindhold korroderer de nemt i den fugtige muld. Da de detektorfundne mønter ofte er fra marker, som har været pløjet igen og igen, er mønterne oftest beskadigede. For Viborg Amt (grænser før kommunalreformen 1970), hvor også Stenmoseskatten er fundet, gælder det eksempelvis, at kun 42% af borgerkrigsmønterne kan nærmere bestemmes.¹¹ Skattefund er dog ofte bedre bevarede, da de nogle gange er bevaret under pløjelaget, samt kan være deponeret i en beholder. Desværre er Stenmoseskatten gennempløjet, og beholderen var af tyndt gods, som forklaret ovenfor. Således er mønterne ikke blevet beskyttet tilstrækkeligt fra nedbrydningen fra det omgivende miljø. For Stenmoseskatten kan 46% af mønterne bestemmes, hvilket er lidt bedre end det generelle billede for jordfundne borgerkrigsmønter. Normalvis kan en større del af et skattefund bestemmes, men her adskiller Stenmose sig. Dette kan foruden markbrug også skyldes, at beholderen ikke har været tilstrækkeligt forseglet, eller at beholderen tidligt efter deponering er slået itu.

Stenmoseskatten indeholder 41 forskellige typer borgerkrigsmønter, men er domineret af tre hovedtyper: MB 539-546, MB 589 og MB 590-592.¹² Disse udgør tilsammen 89% af de bestemmelige mønter. Dertil kommer en gruppe på 6 typer, som foruden den første type fordeler sig ganske jævnt og tilsammen udgør 8%. Til sidst er en større

Type	Antal eksemplarer	Procentdel (eksl. ubestemte)
MB, ubestemt	3608	
MB 274-275	1	0,03%
MB 292-294	1	0,03%
MB 342-348	7	0,23%
MB 349-350	3	0,10%
MB 357-360	4	0,13%
MB 366-370	3	0,10%
MB 371-372	1	0,03%
MB 377-378	29	0,94%
MB 388-394	5	0,16%
MB 395-399	1	0,03%
MB 400-403	3	0,10%
MB 404	21	0,68%
MB 405-406	33	1,07%
MB 407-410	8	0,26%
MB 415-418	21	0,68%
MB 422	15	0,49%
MB 433	1	0,03%
MB 455-458	1	0,03%
MB 462	1	0,03%
MB 476	1	0,03%
MB 485	1	0,03%

Type	Antal eksemplarer	Procentdel (eksl. ubestemte)
MB 492	1	0,03%
MB 509	1	0,03%
MB 539-546	865	28,10%
MB 547-553	107	3,48%
MB 554-555	6	0,19%
MB 556-561	1	0,03%
MB 569-570	1	0,03%
MB 579	5	0,16%
MB 583	2	0,06%
MB 584	2	0,06%
MB 587	7	0,23%
MB 588	23	0,75%
MB 589	331	10,75%
MB 590-592	1545	50,19%
MB 593	14	0,45%
MB 594-595	2	0,06%
MB 596	1	0,03%
MB 604	1	0,03%
MB 622	1	0,03%
MB 628-29	1	0,03%
Total	6686	

Tabel 1: Typer repræsenteret i Stenmoseskatten, sorteret efter MB-nummer.

Figur 2: Diagram over fundne typer, eksklusiv ubestemte.

gruppe på 32 typer, som kun udgør 3%. Som det fremgår af tabel 1 og figur 2 er kun 11 typer repræsenteret med mere end 10 eksemplarer.

Mønterne i lerkaret

Ved den systematiske undersøgelse af de 200 m² identificerede man ud fra fundspredningen et område, hvori deponeringen måtte have fundet sted. Dette område, på 25 m², blev udgravet i felter på 50x50 cm i to niveauer à 10 cm i pløjelaget, og lidt nord for midten af dette mindre felt blev et anlæg, A10, fundet. Dette cirkulære, homogent mørkebrune anlæg målte 52 cm i bredden og havde en dybde på 4 cm. Foruden en meget høj koncentration af mønter fandt man også bunden af et lerkar samt flere sidefragmenter antageligvis fra samme lerkar. Karret blev identificeret som originalbeholderen. I anlægget A10 og i det tilhørende lerkar blev 614 mønter fundet, antageligvis *in situ*.¹³

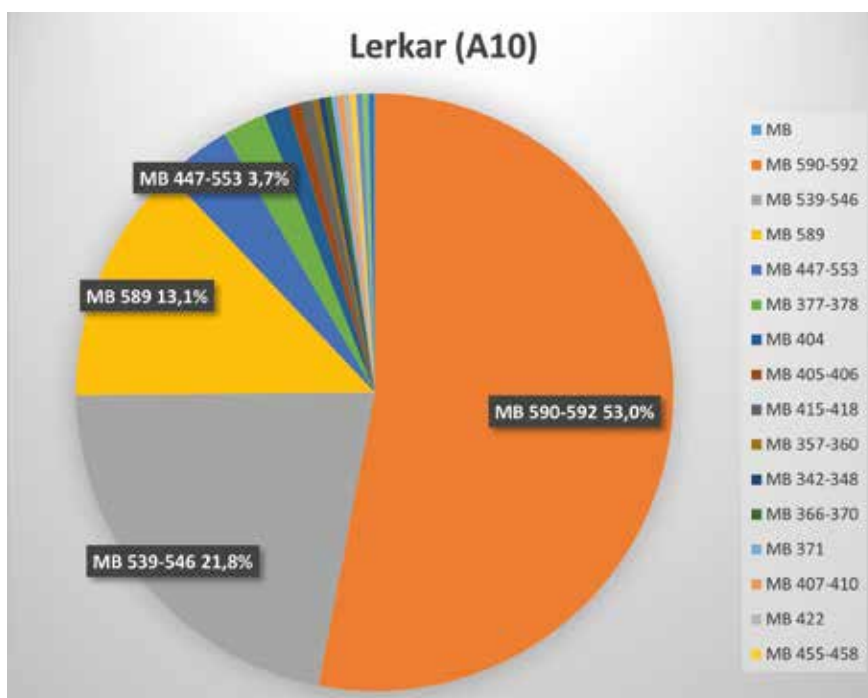
Den exceptionelt nøjagtige opmåling og registrering af mønternes fundsteder fra Viborg Museum gør, at vi derfor kan undersøge gruppen af *in situ* mønter separat fra den samlede skat. Hvis disse adskiller sig mærkbart i typologi eller bevaringstilstand, kan vi måske drage

10 For udførlig indføring i de danske peninge for denne periode kan anbefales Horsnæs, Moesgaard & Märcher 2018, kap. 5, 282-353, samt henvisning til videre læsning deri.

11 Den kongelige Mønt- og Medaillesamlings database

12 Jeg har valgt at angive typerne efter Mansfeld-Büllners nummerering (MB) fra 1887, men med afsæt i Haubergs originale typologi fra 1884. Mansfeld-Büllner byggede på Hauberg, men gav ofte tegninger af flere varianter af samme hovedtype. Således skal eksempelvis MB 590-592 ikke forstås som tre typer, men én: Christoffer II, Nørrejylland, Hauberg 4. Grunden til at jeg vælger MB-numrene er dog, at de er mere almindeligt brugt. Haubergs hovedtyper er senere blevet kritiseret, da nogle af dem sandsynligvis skal opdeles til flere udmøntninger. Mere om dette nedenfor.

13 FP 17000.255, 1538, 6024-6620, 6635, 6665-6677 & 6686.

Figur 3: Diagram over fundne typer i lerkarret, eksklusiv ubestemte.

nye konklusioner. Mønterne fundet i A10 fordeler sig imidlertid i både bevaringstilstand og typologi næsten identisk med de resterende fundne mønter (figur 3). Derfor må de mange mønter i skatten have været blandet på forhånd og altså før, de blev placeret i lerkarret, snarere end at de kom i karret lidt efter lidt. Af mønterne fundet i lerkarret kunne 48,5% typebestemmes, hvilket er 3%-point mere end i den samlede skat.¹⁴ Selvom dette viser, at mønterne fundet *in-situ* er bedre bevaret, illustrerer det også, at mønterne i skatten generelt er meget dårligt bevaret.

Møntsteder

Som beskrevet ovenfor forholder det sig typisk således, at fund fra én landsdel overordnet indeholder mønter fra samme landsdel grundet vekselkrav mellem landsdele.¹⁵ Dette ses også tydeligt afspejlet i Stenmoseskattens indhold. Følger man Grinder-Hansens møntsteds-henførelse ses en klar overrepræsentation af mønter slået ved de jyske møntsteder (tabel 2). For enkeltfund gjort i Nørrejylland, hvori Viborg Amt ligger, og derfor i landsdelen Jylland præsenteres fordelingen på område sammenlignet med Stenmoseskatten i tabel 3. Således ses altså, at Stenmose indeholder ca. 65,11% mønter slået ved jyske møntsteder, 28,14% som både kan have været præget i Jylland eller på Sjælland, 6,73% slået på Sjælland og kun 0,03% slået i Skåne. Selvom der er flere mønter fra Ribe/Slesvig i Stenmoseskatten, er dette dog fortsat indenfor den jyske møntlandsdel.¹⁶

Det skal understreges, at henførelsen af mønttyperne til møntsted er en fortolkning, og at især skelnen mellem Nørrejylland, Ribe og Slesvig ofte er hypotetisk.

Møntsted	Antal	Procent
Ribe	1579	51,30%
Roskilde/Nørrejylland	865	28,10%
Nørrejylland	409	13,29%
Roskilde	204	6,63%
Slesvig	16	0,52%
Ribe/Sakskøbing	2	0,06%
Lund	1	0,03%
Roskilde/Nørrejylland/Ribe	1	0,03%
Sakskøbing	1	0,03%

Område	Andel i enkelt-fundsmateriale ¹	Andel i Stenmose
Nørrejylland	42%	13,29%
Slesvig/Ribe	28%	51,82%
Sjælland	18%	6,73%
Sjælland/Nørrejylland	10%	28,14%
Vestdanmark	1%	0%
Skåne	1%	0,03%

1) Data indtil 2000, se Grinder-Hansen 2000, 201-208.

Datering

Overordnet set er der fire kategoriseringer at vælge imellem, når man beskæftiger sig med borgerkrigsmønter: Hauberg (fulgt af Mansfeld-Büllner), Kaaber, Sømod og Grinder-Hansen. De bygger grundlæggende på Haubergs originaltypologi, men adskiller sig i dateringer og møntstedshenvisninger. Dateringer er dog noget komplicerede, da de forskellige forfattere har forskellige fortolkninger af mønttyperne. I tabel 4 ses de to mest brugte dateringer af henholdsvis Grinder-Hansen og Sømod. Følger man Grinder-Hansens dateringer af MB-typerne kan 28% af de bestemmelige mønter i Stenmoseskatten dateres 1300-1329 og 71% 1320-1329. Kun otte stk. kan dateres 1280-1299 og ni stk. kan dateres til med 1330-1339.¹⁷ Dog skal man være varsom med at følge Grinder-Hansens dateringer slavisk, da de er sat op i tiår for simplificeringens skyld.¹⁸ Ifølge Grinder-Hansen kan Stenmoseskattens indhold derfor dateres mellem 1280-1339, og skatten må være nedlagt i 1330'erne. Sømod, derimod, daterer en række af typerne anderledes og typisk mere bredt inden for regeringsperioder.¹⁹ Således ses, at cirka 5% dateres til Erik Menved, 67% til Christoffer II. Kun to stk. mønter kan ikke dateres til disse to møntherrer: én til Erik Klipping og én til Marsk Stig. De resterende 28% kan dateres til enten Menved eller Christoffer II, men de eksemplificerer en væsentlig problemstilling med dateringen af borgerkrigsmønter.

Dateringen af Haubergs type Roskilde 1 (MB 539-546) er nemlig ganske problematisk. Udmøntningen har sidenhen vist sig sandsynligvis ikke at være én udmøntning, men flere.²⁰ Sømod daterer typen D332 (MB 542) til Erik Menved på baggrund af forekomster i skattene fra Fole og Tuse. Dette placerer dateringen før 1319.²¹ Ydermere skriver Sømod, at typen D520 (MB 539-541 & 543-546) er møntet i Nørrejylland, antageligvis Randers, og altså ikke Roskilde. Sømod daterer undertyperne til Christoffer II, men før 1320 grundet forekomster i Vejstrup-skatten.²² Grinder-Hansen daterer ligeledes varianten MB 542 tidligere (1300-1309) end de øvrige (1320-1329).

Tabel 2: Møntsteder i Stenmoseskatten.

Tabel 3: Fordeling af møntsteder for enkeltfund fra Nørrejylland og Stenmose-skatten.

14 Total for Stenmose: 46% bestemmelige, for Stenmose minus mønterne fra lerkarret: 45,5% bestemmelige.

15 Se fig. IX, XII, XVIII, XXI, XXVI & XXX for fordeling af enkeltfund i hver landsdel i Grinder-Hansen 2000.

16 For mere information om landsdele, samt fordelingen af fundmønter heri, se Grinder-Hansen 2000, 181-234.

17 Grinder-Hansen 2000, 304-311.

18 Grinder-Hansen 2000, 131-160.

19 Sømod 2009, 93-182.

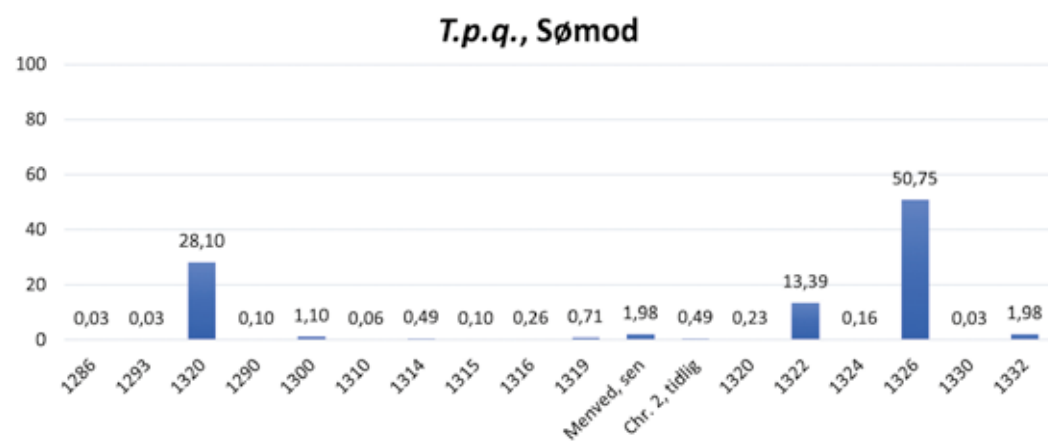
20 Sømod 2009, 110 & 174. D332 & D520.

21 Sømod 2009, 110.

22 Sømod 2009, 174.

Mansfeld-Büllner	Sømod (Regent og evt. t.p.q.)		Grinder-Hansen	Antal
MB 274-275	D276	Erik Klipping	1290-1299	1
MB 462	D349	Erik Menved	1290 1300-1309	1
MB 492	D411	Erik Menved	1290 1290-1299	1
MB 292-294	D287/288	Erik Menved	1290 1280-1289	1
MB 433	D481	Marsk Stig	1293 1290-1299	1
MB 405-406	D354	Erik Menved	1300 1320-1329	33
MB 476	D356	Erik Menved	1300 1290-1299	1
MB 509	D441	Erik Menved	1310 1310-1319	1
MB 628-29	D446	Erik Menved	1310 1300-1309	1
MB 485	D366	Erik Menved	1314 1310-1319	1
MB 342-348	D370	Erik Menved	1314 1310-1319	7
MB 622	D457	Erik Menved	1314 1300-1309	1
MB 395-399	D336/337	Erik Menved	1314 1320-1329	1
MB 388-394	D402/403	Erik Menved	1314 1320-1329	5
MB 400-403	D340/382	Erik Menved	1315 1290-1299	3
MB 455-458	D365	Erik Menved	1316 1320-1329	1
MB 357-360	D368	Erik Menved	1316 1320-1329	4
MB 349-350	D338/339	Erik Menved	1316 1320-1329	3
MB 415-418	D343	Erik Menved	1320-1329	21
MB 371-372	D346	Erik Menved	1320-1329	1
MB 366-370	D372	Erik Menved	Sen 1320-1329	3
MB 407-410	D373/374/455	Erik Menved	Sen 1320-1329	8
MB 404	D375	Erik Menved	Sen 1320-1329	21
MB 377-378	D376	Erik Menved	Sen 1320-1329	29
MB 539-546	D332/520	Erik Menved / Christoffer II	1320 1300-1329	865
MB 422	D505	Christoffer II	Tidlig 1320-1329	15
MB 587	D521	Christoffer II	1320 1330-1339	7
MB 547-549	D506	Christoffer II	1322 1320-1329	50
MB 554-555	D509	Christoffer II	1322 1320-1329	6
MB 588	D522	Christoffer II	1322 1320-1329	23
MB 589	D523	Christoffer II	1322 1320-1329	331
MB 594-595	D524/554	Christoffer II / Magnus Smek	1322 1320-1329	2
MB 579	D534	Christoffer II	1324 1320-1329	5
MB 590-592	D525	Christoffer II	1326 1320-1329	1545
MB 596	D526	Christoffer II	1326 1320-1329	1
MB 593	D535	Christoffer II	1326 1320-1329	14
MB 583	D536	Christoffer II	1326 1320-1329	2
MB 556-561	D510/511	Christoffer II	1330 1330-1339	1
MB 550-553	D507	Christoffer II	1320-1329	40
MB 569-570	D516	Christoffer II	1330-1339	1
MB 604	D531	Christoffer II	1310-1319	1
MB 584	D545	Christoffer II	1320-1329	2
MB 547-553	D506/507	Christoffer II	1320-1329	17

Tabel 4: Tabel over mønter fordelt på hhv. Grinder-Hansens og Sømods dateringer, ekskl. ubestemte.

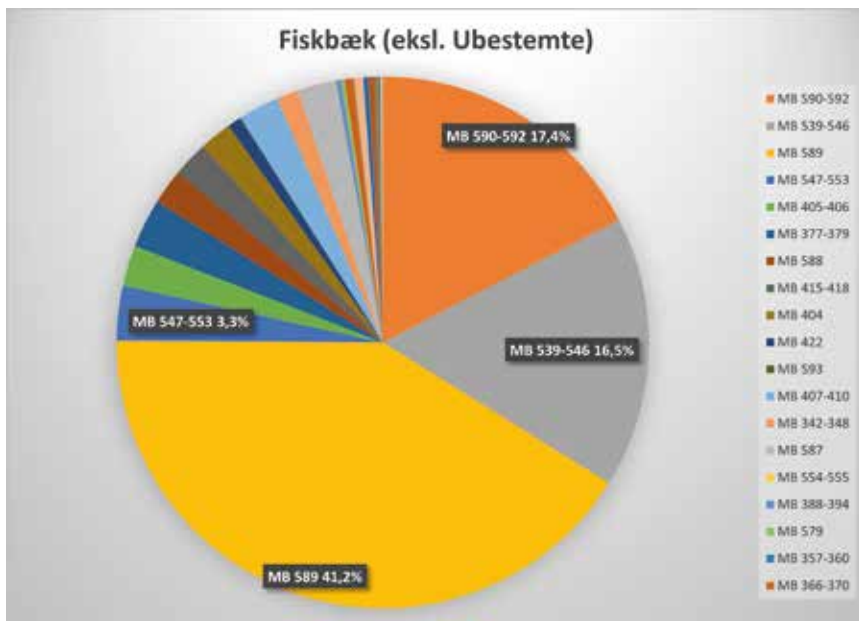

Figur 4: Diagram over mønternes start- og sluttid ifølge Grønder-Hansens dateringer (med den sene datering af hele gruppe MB 539-546).

Figur 5: Diagram over mønternes t.p.q. ifølge Sømods dateringer.

Det indebærer, at Hauberg Roskilde 1 i virkeligheden er to typer præget med omkring 20 års forskel. Ved bearbejdningen af Stenmose-skatten er der ikke gjort forsøg på at skelne mellem MB 542 og de øvrige varianter. I betragtning af skattens datering er det imidlertid mest sandsynligt, at det drejer sig om den sene type fra 1320'erne. Hvis det er korrekt, vil over 99% af mønterne efter Grønder-Hansens kronologi være fra 1320'erne og 1330'erne. Også i Sømods kronologi bliver den tidsmæssige spredning mindre. Det er med andre ord sandsynligvis en kronologisk set meget homogen skat i overensstemmelse med idéen om kort cirkulationstid i *renovatio monetæ*-systemet.

I tabel 4 ses de forskellige typer og dateringer for typerne i Stenmose-skatten. Som det fremgår, er de forskellige typologier overordnet set enige i kronologien vedrørende disse mønter, men man skal stadig være varsom, da de to kronologier til tider adskiller sig med op til 20 år. Uanset hvilken dateringsmodel man bruger, så viser figur 4 og 5, at hovedparten af skattens indhold må være samlet før 1330, og nedlægges med forbehold for usikkerheden om typernes præcise datering sættes til cirka 1330-1335, altså en periode med megen uro i tronskiftefejden mellem Valdemar III og Christoffer II (se nedenfor). En senere nedlæggelse ville sandsynligvis resultere i, at en større andel af mønter fra 1330'erne ville være til stede. Denne datering stemmer også overens med datering af Fiskbæk, som perspektiveres nedenfor.

Sammenligning med Fiskbækskatten

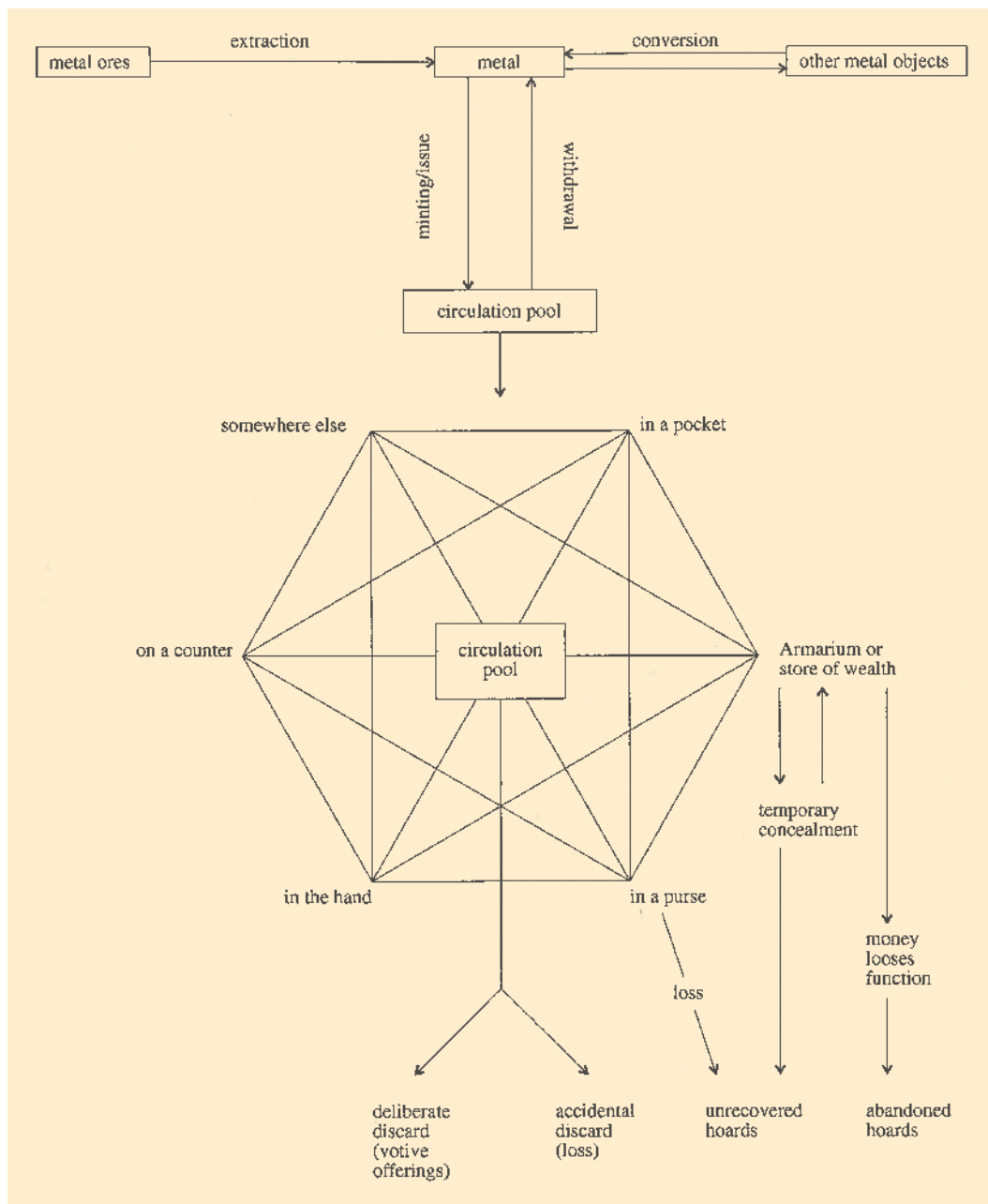
Det forekommer nærliggende at sammenligne med andre skattefund for bedre at kunne forstå Stenmoseskatten. Lidt nordvest for Sønder Rind, hvor Stenmose er fundet, fandt fæstegårdmand Jens Mortensen i 1831 Fiskbækskatten i en trebenet malmgryde. I gryden var der cirka 9 kg penninge – såkaldte borgerkrigsmønter. I samtiden blev det bestemt ud fra vægten, at Fiskbæk måtte indeholde mellem 8000 og 9000 mønter. Ud af disse kunne 6063 mønter bestemmes, det vil sige cirka 70%.²³ At en så stor andel kunne bestemmes, skal ses som et resultat af, at de var fundet *in situ* beskyttet af den relativt velbevarede malmgryde.

Fiskbækskatten ligner på mange måder Stenmoseskatten, som det ses ved figur 6. Fiskbæk indeholder omtrent lige mange forskellige typer som Stenmose, 39 forskellige, og ligesom Stenmose er Fiskbæk også domineret af samme tre hovedtyper: MB 539-546, MB 589 og MB 590-592. Disse udgør tilsammen 75% af de bestemmelige mønter. Dertil kommer en gruppe på 10 typer, som fordeler sig ganske jævnt og tilsammen udgør 22%. Til sidst har vi en større gruppe på 26 typer, som kun udgør 3%. De bestemmelige mønttyper ligger også inden for nogenlunde samme datering som Stenmose. Fiskbækskatten er dateret til 1325-1330 i DMS og 1328 af Hauberg.

Fortolkning

Man skal generelt være påpasselig ved både dateringer og fortolkninger af møntskatteponeringer, hvis hverken originalbeholderen eller den arkæologiske kontekst er bevaret. Mønterne kan være samlet lang tid før deponeringen, og der kan opstilles et hav af fortolkningsmuligheder. Derfor er det vigtigt, at man undersøger deponeringen fra så mange vinkler som muligt. Som redegjort for ovenfor er den arkæologiske kontekst ikke fuldt bevaret, men Viborg Museum fandt heldigvis bunden af den oppløjede deponering. J. Creighton præsenterede i sin

Figur 6: Diagram over fundne typer i Fiskbæk-skatten, eksklusiv ubestemte.

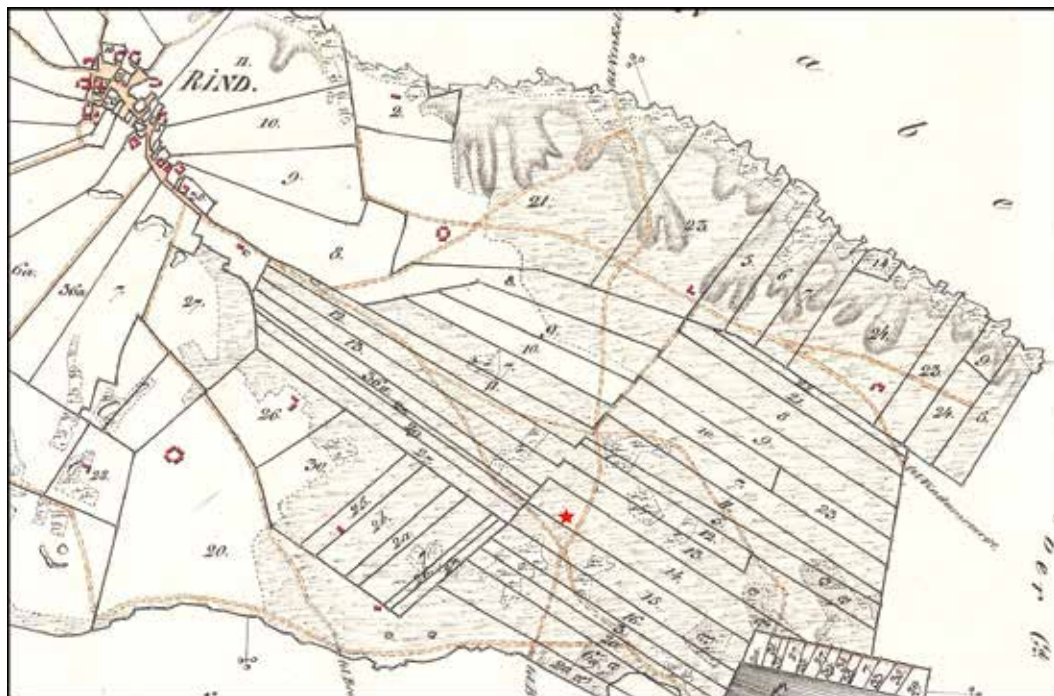

Ph.d.-afhandling fra 1992 en cirkulationsmodel (figur 7), som hjælper med at forklare hvordan mønter går fra cirkulation, *circulation pool*, til skattefund. Creighton identificerer fire overordnede skattefundskategorier: Forsætlig, utilsigtet, uafhængte skatte og forladte skatte.²⁴ Essensen af Creightons argument er, at man skal være varsom med at identificere,

Figur 7: Cirkulationsmodel. Efter Creighton 1992, 26, fig. 21.02.

²³ DMS 159.

²⁴ *Deliberate discard, accidental discard, un-recovered 'Hoards', abandoned hoards.* Mine oversættelse. Creighton 1992, 26. Modellen er en videreudvikling af Haselgroves originalmodel fra 1987.

Figur 9: Kort over Rind. Danmarks Sognekort, 1835. Originalkort hentet fra <https://hkpn.gst.dk/>.

Jylland og Fyn. Da greverne havde skatteret over deres områder, sendte de opkrævere ud, som på brutal vis indkrævede penge. Grev Johann støttede dog i 1329 kong Christoffers hjemtog, og de besejrede Valdemar, og derfra var Christoffer igen konge indtil sin død i 1332. Perioden efter Christoffer II og Valdemar III kaldes 'den kongeløse tid', da ingen konge regerede. Først i 1340 fik Danmark en konge i Valdemar IV Atterdag, som blev kronet i Viborg.²⁸

Det var således en svær tid med meget konflikt. Som en af vigtigste værker fra det tidlige 20. århundrede, *Fynden av Romerska Mynt i det Fria Germanien* af Sture Bolin, forklarer: "ju flera skatter, ju större härjningar och ju större nöd."²⁹ Denne tommelfingerregel kan også vendes om til: jo større nød, desto flere skatter. Essensen af udsagnet er, at man er mere tilbøjelig til at nedgrave og gemme sine værdier, hvis man frygter, at de kunne blive røvet, eller at en opbevaret formue ikke er hentet grundet ejerens død eller flugt i forbindelse med krig. Således passer dateringen ganske fint ind i den ovenfor beskrevne konflikt. Dette leder os til næste spørgsmål: Hvor blev skatten deponeret i sin samtid?

Det ældste kort fra området, som jeg har fundet, er opmålt i 1789 og trykt i 1791 af Videnskabernes Selskab (figur 8). Det er et områdekort, og er således ikke helt nøjagtigt. Om end dette er godt 450 år efter den foreslåede deponeringsdatering, kan det give os et praj om forholdende. Som det fremgår af kortet, ligger der et vejforløb

25 Se Creighton 1992, kap 2 for en længere diskussion. Selvom Creighton beskæftiger sig med romerske mønter, kan modellen stadig bruges til andre typer og perioder.

26 Grinder-Hansen 1994, 103-104.

27 Grinder-Hansen 1994, 105-106.

28 Horsnæs, Moesgaard & Märcher 2018, 286f.

29 Bolin 1926, 209.

tæt ved Stenmoseskattens fundsted. Mere detaljerede kort fra henholdsvis 1815 og 1835 viser et lignende billede (figur 9). Simplificeret repræsenterer vejforløb i landskabet enten behovet for en etableret infrastruktur mellem steder eller blot den hyppigst brugte rute, som med tiden udvikler sig til etableret infrastruktur. Uanset ændrer vejforløb sig sjældent markant, hvis byerne de forbinder stadig eksisterer. Vejforløbene som går forbi Stenmoseskattens deponering forbinder henholdsvis Vinkel i nord med Brandstrup i syd og Rind i vest med Vindum i øst. Da Rind Kirke, Vinkel Kirke og Vindum kirke alle er romanske kirker med senere faser fra gotikken, har de altså eksisteret på Stenmoseskattens tid.³⁰ Derfor kan det med overvejende sandsynlighed siges, at vejforløbene også må have eksisteret i 1330'erne, om end måske i en anden form. Stenmoseskatten er altså deponeret i en konfliktfyldt periode, nær et vejforløb.

Konklusioner

Stenmose-skatten er en skat deponeret i et lerkar nær Rind tæt ved Viborg bestående af 6686 borgerkrigspenninge hovedsageligt fra 1300-1330, dog med et par tidligere og senere mønter.³¹ Skatten er sandsynligvis deponeret cirka 1330-1335. Perioden i dansk historie er kendetegnet ved megen konflikt, hvilket sandsynligvis skal lægges til grund for nedgravningen af denne skat. I takt med at mere findes fra dette område, vil også Stenmose indirekte belyses.

30 https://trap.lex.dk/Kirker_i_Viborg_Kommune

31 Notér dog, at der efterfølgende er indkommet flere mønter, som sandsynligvis også stammer fra Stenmose-skatten, hvorfor dette tal kun er midlertidigt. Det sande tal kunne snildt nå 7000.

Litteraturliste

- Bolin, S. 1926. *Fynden av Romerska Mynt i det Fria Germanien*. Lund.
- Creighton, J. D. 1992. *The Circulation of Coinage in Roman Britain from the First to the Third century*. Ph.D. fra University of Durham.
- DMS = *Danmarks middelalderlige skattefund*, 2 bind, København 1992.
- Grinder-Hansen, K. 1994. "Mønter som kilde til middelalderens økonomiske historie – en præsentation af et kildemateriale". *Fortid og Nutid*, 1994, hefte 2, 101-133.
- Grinder-Hansen, K. 2000. *Kongemagtens krise - Det danske møntvæsen 1241-ca.1340*. København.
- Hauberg, P. 1884. "Danmarks Myntvæsen og Mynter i Tidsrummet 1241-1377" i *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie* 1884, 217-374. København.
- Horsnæs, H.W., J.C. Moesgaard & M. Märcher. 2018. *Denar til daler. Danmarks mønthistorie indtil 1550*. København.
- Kieldsen, M. 2021. *Beretning: VSM 10800 Stenmoseskatten, Sdr. Rind Sogn, Viborg Kommune, 130711-190*. Viborg.
- Kaaber, K.G. 2002 (posthumt). *Danske udmøntninger i det 13. og 14. århundrede. De danske udmøntninger fra kansler Niels Stigsens Møntreform i januar 1234 frem til dronning Margretes Skånske udmøntning i 1377*. Manuskript fra 1996.
- MB = Mansfeld-Büllner, H.V. 1887. *Afbildninger af samtlige hidtil kjendte danske Mønter fra Tidsrummet 1241-1377*. København.
- Sømod, J. 2009. *Danske mønter og mønter fra lande samt områder i union med Danmark eller under dansk overhøjhed fra de ældste tider og indtil 1448*. Frederiksberg.

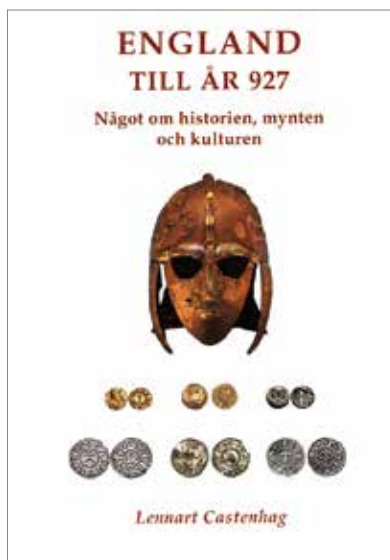
ENGLAND TILL ÅR 927

Något om historien, mynten och kulturen

Av Lennart Castenhag

Här finns berättelsen om hur mängden av anglosaxiska småriken undan för undan blev ett enat England under Æthelstan I år 927 – trots skandinaviska invasionsförsök. Vi får också ta del av hur kulturen i Britannien högst påtagligt sammanlänkades med vårt hörn av världen under en tid då Sverige ännu inte fanns.

Svenska Numismatiska
Föreningen. Monografier. 2022.
Inbunden. 188 sidor.
Rikt illustrerad.
ISBN 978-91-979427-4-4.

Många kulturelement från tidig anglosaxisk tid är aktuella än i dag, som Beowulf-kvädet och myten om kung Arthur, bara för att nämna några.

Intressant är att myntet penny introducerades omkring år 760. Penny skulle komma att ligga till grund för Sveriges första mynt omkring år 995.

Pris för medlemmar 250 SEK
Ordinarie pris 350 SEK
+ ev. porto
info@numismatik.se

SVERIGES MYNTHISTORIA

Berättad i korthet

Av Monica Golabiewski Lannby

Skriften ger en sammanfattning av svensk mynthistoria. Den riktar sig till allmänt historieintresserade men också till samlare som vill få en överblick i ämnet numismatik. Mynt och sedlar är så mycket mer än bara betalningsmedel. Här beskrivs också deras ekonomiska, konstnärliga och kulturella långa historia i korta drag.

Svenska Numismatiska Föreningen.
Smärre skrifter, 14. 2022. Mjukband.
48 sidor. Rikt illustrerad. ISSN 0282-4396.
Pris för medlemmar 100 SEK
Ordinarie pris 150 SEK + ev. porto
info@numismatik.se

450

ÅRS JUBILEUM AV MUSEETS SAMLINGAR

Ekonomiska museet – Kungliga myntkabinettet Jubileumsmedalj 1572 – 2022

För att uppmärksamma 450 års-jubileet av museets samlingar har skulptören och konstnären Ernst Nordin fått i uppdrag att skapa en minnesmedalj. Köp den på museet eller beställ via e-post. Kostnad: 1595 kr (porto tillkommer vid beställning).

Skicka din beställning till info@ekonomiskamuseet.se med namn, leveransadress och antal. Vi återkommer med beställningsbekräftelse och betalningsinstruktioner. Leveranstid cirka tre veckor.

Beskrivning: Rund,präglad. Diameter: 40 millimeter. Tjocklek: 3 millimeter.
Vikt: 34 gram. Metall: Finsilver 999. Upplaga: 75 exemplar. Förpackning: Etui

Ekonomiska museet
Kungliga myntkabinettet

ekonomiskamuseet.se
Narvavägen 13-17, Stockholm

Svenska numismatiska föreningens 150-års jubileum, 20.–21. mai 2023

Den svenske numismatiske foreningen er den eldste i Norden, grunnlagt den 21. mai 1873 med herrene A.W. Stjernstedt, M. Lagerberg og C. Snoilsky i spissen. Nøyaktig 150 år senere var det stor jubileumsfeiring i Stockholm.

Det begynte på lørdagen i den staselige barokksalen i Historiska museet med stor deltakelse. Her var det først foredrag om foreningens historie av formannen Curt Ekström, om en av grunnleggerne, Magnus Lagerberg, og hans dramatiske liv av Jan-Olof Björk, om foreningens jubileumsbok av Jens Christian Moesgaard og om en bok om engelsk utmynting og kultur fram til 927 av Lennart Castenhag. Senere presenterte museumssjefen Cecilia von Heijne Kungliga myntkabinettet/Sveriges økonomiske museum, og her vakte historien om Everlövs-katten spesielt stor interesse.

Dette er en sølvskatt fra vikingtiden bestående av ca. 900 mynter og sølvsmykker. Den hadde dukket opp i et møbel i 1980-årene, og av den grunn var den ikke blitt forlangt innlevert til staten. I 2021 ble den tvert imot innlevert til auksjon, noe

som vakte sterke reaksjoner, spesielt blant svenske arkeologer. Men ved hjelp av midler fra Sven Svenssons stiftelse för numismatik og Gunnar Ekströms stiftelse för numismatisk forskning, ble skatten kjøpt i sin helhet før det kom til auksjon og skjenket til myntkabinettet. Museets nye basisutstilling var ikke klar ennå, men vi fikk allikevel slippe inn og se Everlövs-katten og mye annet.

Om kvelden var det jubileumsmiddag på den meget fint beliggende Operaterrassen der noen av Ahlströms auksjoner var blitt avholdt. Her var et stort antall svenske medlemmer, fremstående museumsfolk og gjester fra foreningene i Finland, Danmark og Norge til stede. Det ble holdt en lang rekke taler og overrakt gaver, og kunstneren Peter Linde presenterte medaljen han hadde laget til jubileet. Så fulgte overrekkelsen av to hedersmedaljer for fremragende numismatiske fortjenester, til museumssjefen Cecilia von Heijne og professor Jens Christian Moesgaard. En synlig rørt von Heijne fikk Elias Brenner-medaljen, mens Moesgaard fikk den høythengende Gustav VI Adolfs medalje. Etter en lang og hyggelig

Figur 1. Barokksalen i Historiska museet der lørdagens arrangement foregikk. Formannen Curt Ekström i samtale med Roberto Delzanno etter sitt foredrag. Foto: Guttorm Egge.

Figur 2. Fra festmiddagen på Operaterrassen.

Foto: Guttorm Egge.

Figur 3. Den flotte utsikten fra Operaterrassen.

Foto: Guttorm Egge.

kveld fikk alle deltakere utdelt jubileumsboken og jubileumsmedaljen.

Neste dag fant foreningens myntauksjon sted på Armémuseet, med objekter fra Sven Svenssons samling. Her var det både middelaldermynt, mynter fra de svenske besittelser, brukspolletter, dvs. polletter fra svenske bruk eller bedrifter, og medaljer, både kongelige medaljer og personmedaljer som det finnes så mange av i Sverige. Her var det mye som nådde høye priser, men det var også noen samlere som kunne glede seg over gode kjøp. Og alle kunne glede seg over en meget vellykket jubileumsfeiring.

Finn Erhard Johannessen

NUMISMATISK LITTERATUR

Stockholm Studies in Late Roman and Early Byzantine Solidus Coinage

Numismatiske forskningsgruppen har etablert en ny refereegransket publikasjonsserie – *Stockholm Studies in Late Roman and Early Byzantine Solidus Coinage*. Seriens hovedredaktør er professor Jens Christian Moesgaard, medan docent Svante Fischer fungerer som bitrædende redaktør.

Syftet er frârmst att publicera solidusfynd och viktiga myntsamlingar av solidi från Skandinavién. Dessa kommer successivt publiceras landskap för landskap. Vidare kommer jämförande

studier av solidusfynd från Europa och Medelhavsområdet att presenteras.

Publikasjonsserien föreligger i två olika format: kortare Occasional Papers kommer att publiceras som e-publikation (<https://www.su.se/numismatiske-forskningsgruppen/om-forskningsgruppen#publikationer>). Längre monografier kommer publiceras i pappersformat. Första volymen av Occasional Papers är en studie av solidusfynd och myntsamlingar från Småland, författad av Svante Fischer.

Svante Fischer och Jens Christian Moesgaard

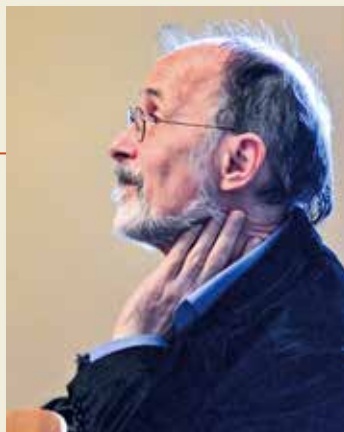
Peter Ilisch 1947-2023

Peter Ilisch' bortgang har berøvet både Tyskland og Norden en stor numismatiker. Tyskland, fordi han var en førende ekspert i sit lands mønter, specielt fra vikingetiden; Norden, fordi de nordiske (samt de slaviske og baltiske) skattefund faktisk er en langt rigere kilde til disse mønter end fundene fra Tyskland selv. Derfor havde Peter også tætte kontakter til Norden. Han skrev mange artikler i nordiske tidsskrifter, heriblandt *NNUM*, hvor han senest (2013, s. 100-107) anvendte Otto-Adelheid-penningene fra den nyfundne nordjyske Strandby-skat til at argumentere for en specielt tidlig datering af visse varianter af denne omfangsrige udmøntning i Goslar. I anledning af hans 65-års dag udgav *NNUM* et særnummer til hans ære med bidrag fra en lang række nordiske kolleger (2012, nr 2).

Peter var 1979-2012 ansvarlig for den numismatiske samling på Westfälische Landesmuseum i Münster. Parallelt med sine daglige forpligtelser på museet drev han forskning på højt niveau. Det var kun muligt, fordi han også tog fritiden i brug (se *Jaarboek voor Munt- en Penningkunde* 84-85, 1997/8 (2000), s. 2-3). Efter sin pensionering fortsatte han med at arbejde lige til det sidste – således kunne *Geldgeschichte Nachrichten* i 2022 i sit hefte 320 bringe endnu en af hans artikler om Otto-Adelheid-penningenes kronologi og typologi. Dertil skal lægges, at han også skrev mange artikler om høj- og senmiddelalderlige samt moderne mønter og møntfund.

Han gik tidligt op imod den dominerede Fern-handelsfennig-hypotese, som Walter Hävernicks havde publiceret i 1956. Denne hypotese gik ud på, at de tyske mønter fra 900- og 1000-tallet først og fremmest var beregnet til eksport til Nord- og Østeuropa. Ud fra de sporadiske møntfund i Tyskland, skøn over møntproduktionens størrelse og de få bevarede skriftlige kilder var Peter overbevist om, at formålet med de tyske mønter tværtimod først og fremmest var at forsyne det lokale marked med mønter (seneste syntese, på fransk, *Bulletin de la société française de numismatique* 2016, s. 49-56). De mange undseelige metaldetektorfund, som Peter inden for de seneste par årtier tålmodigt var med til at registrere (se blandt andet de årlige fundlister i *Ausgrabungen und Funde in Westfalen-Lippe*), tyder på, at han havde ret i sin antagelse.

Peter efterlader nogle solide værker, som vil være

Peter Ilisch ved symposiet *Church and Money* på Universitetets Kulturhistoriske Museer i Oslo i november 2011.

Foto: Håkon Ingvaldsen.

standardreferencer i mange år fremover. Han koordinerede sammen med Stanislas Suchodolski og Mateusz Bogucki det gigantiske projekt med genpublicering af de 250 000 vikingetidsmønter fundne i Polen (se anmeldelse i *NNUM* 2021, s. 26). Han fik udgivet de to første bind af sin nyklassificering af mønterne fra Nederlothringen. Første bind dækker mønterne fra det nuværende Nederlandene, mens andet bind dækker Belgien og Nordfrankrig (*Jaarboek voor Munt- en Penningkunde* 84-85, 1997/8 (2000) & 100, 2014). Disse værker erstatter for de pågældende områder Herman Dannenbergs klassiske, men forældede referenceværk i fire bind fra 1876-1905. De indeholder en mængde nytillkomne typer samt rettelser af møntstedtilskrivelser og dateringer for de allerede kendte typer. En sand kraftpræstation, som indeholder mange data fra nordiske fund og museumssamlinger. Et tredje bind om blandt andet mønterne fra Köln var planlagt, men nåede desværre ikke at komme. Vi kan dog glæde os over en række forarbejder, der præciserer dateringer og ikke mindst udskiller de talrige efterligninger af de populære Kölnmønter fra de officielle serier. Her kan nævnes "Zur Datierung der in nordischen Funden vorkommenden ottonischen Münzen von Köln" (*Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1983/1984 (1990), s. 123-144) og "Welche Bedeutung hatte der Kölner Export von Münzen in das Ostseegebiet vor 983?" (*Magister Monetæ, Studies in Honour of Jørgen Steen Jensen*, København, 2007, s. 147-157).

Mange kolleger vil savne hans diskrete hjælp med bestemmelse af dårligt prægede, fragmentariske og korroderede fundmønter, altid givtige diskussioner om dette eller hint numismatiske emne samt hans hyppige mails med fotos af specielt nye interessante mønter inden for ens forskningsfelt.

Jens Christian Moesgaard

Axel Ernst's legat - anden ansøgningsrunde

I marts måned blev det annonceret, at fire spændende numismatiske projekter var fundet værdige til, at modtage økonomisk støtte fra Advokat Axel Ernst og Frøken Alfrida Ernst's legat i den første ansøgningsrunde (se Numismatisk Rapport nr. 155 og 158).

Nu er anden ansøgningsrunde overstået, og denne gang blev endnu fire ansøgere udvalgt til at modtage støtte:

- Gitte Tarnow Ingvardson, tildeles støtte til udgivelse af bogen "The Hording Vikings - Silverhoards as Economic, Social, Cultural and Symbolic Capital"
- Helle Horsnæs, tildeles støtte til en publicering af Erstedskatten i serien "Publications from the Nation Museum"
- Poul Grinder-Hansen, tildeles støtte til udgivelse af bogen "Krigenes spor", om skattefund fra svenskerkrigene
- Thomas Guntzelnik Poulsen, tildeles støtte til omkostningerne forbundet med oversættelsen af artiklen "Knud den Helliges populære mønt. National Valuta eller offermønt" til engelsk

Disse projekter fik hver tildelt støtte i størrelsesordenen 10.000-110.000 DKK. Endnu engang blev der lagt særligt vægt på projekter der fremstod velovervejede, med realistiske budgetter og tidsplaner.

Den tredje, og desværre sidste, ansøgningsrunde til Axel Ernst's legat har frist den 1. december 2023. Der er som altid ingen krav til temaet i de projekter, der kan ansøges støtte til, udover at de skal berøre dansk numismatik. Bestyrelsen for-

venter dog, at projekterne er så fremskredne, at såfremt der modtages støtte fra legatet, vil der utvivlsomt stå et færdigt produkt i den nære fremtid.

Det er en unik mulighed, og forhåbentligt vil så mange som muligt sende en ansøgning. Held og lykke.

Ansøgninger og eventuelle spørgsmål kan sendes til forskningschef på Nationalmuseet: Michael Andersen, michael.andersen@natmus.dk
Eller formand for Dansk Numismatisk Forening: Michael Wagner Christiansen, formand@numismatik.dk

Axel Ernst. Farvekridtstegning af Erwin Nöbbe, 1926. Gave fra Peter Berghaus til Den kongelige Mønt- og Medaillesamling.

Foto: Sean Kjærsgaard Weston, Nationalmuseet.

FORENINGER & KABINETTER | NNU

Nordisk Numismatisk Union · Grundlagt 1935
Formand 2022-2025: Curt Ekström

Medlemmer:

Dansk Numismatisk Forening

Formand: Michael Wagner Christiansen
Hjemmeside: numismatik.dk
E-mail: formand@numismatik.dk

Føroya Myntsavnarafelag

Formand: Jóhannes Andreassen
Hjemmeside: myntsavnarafelag.qsite.dk
E-mail: ja@kallnet.fo

Myntsafnarafelag Íslands

Formand: Eiríkur Lindal
Hjemmeside: mynt.is
E-mail: eirikur@lindalsal.is

Norsk Numismatisk Forening

Formand: Guttorm Egge
Hjemmeside: norsksnum.org
facebook.com/Norsksnumismatiskforening/
E-mail: sverdy@online.no

Numismatiska Föreningen i Åbo

Ordförande: Tom C. Bergroth
E-post: tom.bergroth@royalcourt.se

Skånes Numismatiska Förening

Ordförande: Kristian Riesbeck
Hemsida: sknf.se
E-post: foreningen@sknf.se

Suomen Numismaattinen Yhdistys/ Numismatiska Föreningen i Finland

Ordförande: Juha Hyötyläinen
Hemsida: snumis.fi
E-post: jumailhy@gmail.com

Svenska Numismatiska Föreningen

Ordförande: Curt Ekström
Hemsida: numismatik.se
E-post: info@numismatik.se

Den kongelige Mønt- og Medaillesamling, Nationalmuseet

Frederiksholms Kanal 12, 1220 København K,
Danmark
Michael Andersen
Hjemmeside: natmus.dk
E-mail: michael.andersen@natmus.dk

Ekonomiska museet/Kungl. Myntkabinettet

Narvavägen 13-17, Box 5428, 114 84 Stockholm,
Sverige

Cecilia von Heijne
Hemsida: myntkabinettet.se
E-mail: Cecilia.vonHeijne@shm.se

Historiska museet vid Lunds Universitet

Krafts torg 1, 223 50 Lund, Sverige
Gitte Tarnow Ingvardson
Hemsida: luhm.lu.se
E-post: gitte.ingvardson@luhm.lu.se

Myntkabinettet, Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo

Frederiksgate 2, Oslo
Postadresse: Postboks 6762. St. Olavsplass, 0130 Oslo
Håkon Roland
Hjemmeside: khm.uio.no
epost: hakon.roland@khm.uio.no

Myntsafn Seðlabanka og Þjóðminjasafns

Einholt 4, 105 Reykjavík, Island
Vakant
Hjemmeside: sedlabanki.is
E-mail: safnadeild@sedlabanki.is

Nationalmuseets Myntkabinett

Mannerheimintie 34, P.O. Box 913
00101 Helsinki, Finland
Frida Ehrnsten
Hemsida: kansallismuseo.fi/sv/samlingar/
E-post: frida.ehrnsten@kansallismuseo.fi

Numismatiska Forskningsgruppen, Stockholms universitet

106 91 Stockholm, Sverige
Professor Jens Christian Moesgaard
Hemsida: archaeology.su.se/
numismatiska-forskningsgruppen
E-post: jens.christian.moesgaard@ark.su.se

Uppsala universitets myntkabinett

Besöksadress: Universitetshuset, Biskopsgatan 3
Postadress: Gustavianum, Uppsala universitets museum,
Akademigatan 3, 753 10 Uppsala, Sverige.
Ragnar Hedlund
Hemsida: coincabinet.uu.se
E-post: myntkabinettet@gustavianum.uu.se

NTNU Vitenskapsmuseet

Erling Skakkes gate 47 B
Postadresse: Institutt for arkeologi og kulturhistorie,
7491 Trondheim, Norge
Jon Anders Risvaag
Hjemmeside: ntnu.no/museum/start
E-post: jon.risvaag@ntnu.no

Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger

Peder Klows gate 30A, Våland. Postboks 8600 Forus,
4036 Stavanger, Norge
Linn Eikje Ramberg
Hjemmeside: uis.no/nb/arkeologisk-museum
E-post: linn.l.ramberg@uis.no

Sælg mønter på auktion

*England, Charles I
Guldmedalje til minde om
henrettelsen af kong Charles, 1649
Hammerslag: 85.000 kr.*

*Danmark, Christian X
Fortjenstmedalje
Hammerslag: 100.000 kr.*

*Norge, Christian IV
Speciedaler 1628
Hammerslag: 48.000 kr.*

*Dansk Vestindien
Christian IX, 50 Francs/10 Daler 1904
Hammerslag: 75.000 kr.*

*Danmark, Frederik II
Speciedaler 1572
Hammerslag: 30.000 kr.*

BRUUN RASMUSSEN
KUNSTAUKTIONER

Paul Bergsøes Vej 20B
2600 Glostrup
Tel +45 8818 1111

Søren Frichs Vej 34 D
8230 Åbyhøj
Tel +45 8818 1111